

Fugitivs climatics

Unfrendas dal stgroudament global

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **«Gia 25 milliuns fugitivs climatics»: Uschia in artitgel dal schurnalist spagnol Rafael Méndez, publitgà en «El País» (Madrid) dals 8 da december e reproducì parzialmain en «L'Hebdo» (Losanna) dals 11 da december.** Quai è Méndez gist vegnì a savair a Poznan (Pologna) tar la dieta dal cussegl da l'ONU davart la midada da clima. L'Unìun europeica aveva incumbensà set universitads d'elavurar in rapport davart ils fugitivs climatics. Il rapport menziuna 22 regiuns pertutgadas; l'artitgel da «L'Hebdo» numna mo 10, numnadamain la Spagna dal sidost e 9 en il sid dal planet. I suonda infurmasziuns pli detagliadas davart ina part da lezs cas, tenor las Annalas mundialas Fischer 2009 (AMF)* già recensadas curtamain en La Quotidiana dals 22 d'october 2008.

Setgira ed inundaziuns

En Spagna sa fa valair la setgira cunzunt en l'Andalusia da l'ost (Almería), en la cuminanza autonoma da Murcia ed en il sid da quella da València. Ma il provediment d'aua è periclità fin en Catalogna: «La setgira cuzza en Spagna dapi quatter onns (...). L'avrigl 2008 eran ils lais da fermada emplenids en media mo cun 52,7% aua, pia cleramain sut la media dals diesch onns passads (66,1%; 62,7% dal 2007) (...). La regenja planischa perquai da pumpar aua ad interim ord l'Ebre, il flum principal da Spagna, vers la metropola da Barcelona (5,5 milliuns

olmas) (...) nua ch'igl è scumandà da sauar ils ierts e lavar ils autos, cun ina multa da fin a 3000 tar cuntravenziun (...). En cas da stretga, uschè ditg che l'aqueduct [ord l'Ebre] n'è betg a fin, furnesch'ins aua a Barcelona cun navs-cisternas per via maritima (...). 2007 han 17 spezialists surdà in'expertisa a primminister Zapatero. Tenor lez document saja la Spagna smanatschada da 'relaziuns africanas'; sch'i na gartegia betg da fermar il stgroudament dal clima, pudess ina terza part da la Peninsla iberica sa transfurmar en desert avant la fin da noss tschientaner» (AMF, p. 446, chavazzin «Spanien»). En ses artitgel rapporta Méndez da «migraziuns internas en China pervi da la desertificaziun». Ina tala percorsch'ins er en Moçambique (20 milliuns olmas), pajais da linguatg uffizial portugais en l'Africa dal sidost, nua che «la runcada bunamain nuncontrolada» (AMF, p. 338, chavazzin «Mosambik») chaschuna inundaziuns.

Il livel da la mar s'auza

Ma la midada da clima na chaschuna betg mo setgiras, mabain era l'auzament dal livel maritim. En Bangladesch (156 milliuns olmas) «blochescha l'aua da las inundaziuns» (AMF, p. 72, chavazzin «Bangladesch»), las qualas vegnan tant pli fermas perquai ch'ils glatschers dal Himalaja lieuan. Méndez rapporta d'in'emigraziun d'avent da Bangladesch pervi da talas catastrofes, dentant era da l'India che rinforza la protecziun da ses cunfins cun quel vischin periclità. La mar smanatscha er il delta dal Nil en

l'Egipta: «I plova adina pli pauc [en la vallada auta dal Nil]; perquai maina il flum 25% pli pauca aua ch'avant tschient onns. Rempars e lais da fermada, cunzunt quel d'Assuan, reduceschan plinavant il scul dal flum e l'impedeschan da derschentiar ses sediments damanaivel da sia sbuccada. L'auzament dal livel maritim e l'erosiun smanatschan grondas parts da la riva dal delta. Experts prevesan in auzament da 30 – 100 cm enfin a 2100; (...) quai chaschunass l'inundaziun da fin ina quarta part da la regiun (...) ed ensalass da memia l'aua sutterrana da la vallada» (AMF, p. 48, chavazzin «Ägypten»). Sper l'Egipta, cun

sias 75 milliuns olmas in dals principals pajais africans, numna Méndez il minuscul archipel da Tuvalu (10 000 olmas), commember dal Commonwealth en la Mar dal sid, e l'emigraziun da sia populaziun a la Nova Zelanda: «L'auzament dal livel maritim smanatscha las reservas d'aua dultscha e l'economia da subsistenza damanaivel da la riva. Il stgroudament da l'aua destruescha plinavant ils grips da curals, necessaris per il turissem da sfunsada, la pestga e la protecziun da las inslas; (...) questas s'auzan en media mo 1,5 m sur la mar» (AMF, p. 484, chavazzin «Tuvalu»). Méndez rapporta anc ch'i plovia adina pli pauc, per exempel,

en Senegal e sin ils culms da l'Ecuador: dalonder la ferma emigraziun ord quests pajais vers l'Europa. Ils «ecuatorianos» van il pli gugent en Spagna pervi dal linguatg. L'autur rapporta: «Oz datti 25 milliuns fugitivs climatics en fatscha a 12 milliuns fugitivs politics». El recumonda da stgaffir in statut internaziunal da fugitiv ecologic; mo la Svezia sa deporta oz en quest senn. Uschia las vistas per noss tschientaner.

* Der Fischer Weltalmanach 2009. Frankfurt/Main (Fischer Taschenbuch Verlag, ISBN 978-3-596-72009-5) october 2008. Ediziun cun disc cumpact: ISBN 978-3-596-72903-8.

Pervi da la desertaziun èn milliuns da persunas sin la fugia.